



# תיקוני עירובין

## גליון שאלות הלכתיות

### המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 172  
סיון תשע"ה

מוקד העירוב  
בארץ הקודש  
054-84-833-20

### השלמת חלק א' בסדרת השיעורים

#### בהלכות עירובין האקטואליות בזמנינו

במסגרת השיעורים בעירובין שע"י מוקד העירוב, מסיימים בשבוע זה את לימוד החלק הראשון של הלכות עירובין הכולל דיני רשויות והמסתעף, מסימן שמ"ה עד סימן שנ"א, ומתחילים בס"ד דיני קרפיות, עומד מרובה, וצורת הפתח. בקבוצות הלימוד בבני ברק סיימו בשבוע זה, ובמסגרות בירושלים ובבית שמש סיימו בעז"ה בשבועיים הקרובים.

במהלך הלימוד זכינו לעסוק בלימוד דינים מעשיים רבים ומגוונים, למרות שבמבט ראשון נראה שהרבה מהסימנים האלו אינם שייכים למעשה בזמנינו, דינים שמדברים על שימוש במילוי מים מבז, שימוש בזיזים הבולטים מחוץ לקיר הבני, שפיכת מים לחצר, ודין בית הכסא ששופכיו נוזלים לרחוב, ועוד עשרות סעיפים של דוגמאות שאינם שייכים בזמנינו. בכל זאת בשיעורים שמסרו מידי שבוע, התבאר כל פעם דינים אקטואליים מצויים ויסודיים ביותר, הדומים בחלקם או ביסודם לאותו מקרה שהיה בזמנם, וההכרעה שלהם למעשה, מוכרעת ע"פ דברי הסעיפים האלו.

כמו כן יש הרבה סעיפים שאמנם אפשר להבין את הקשר שלהם למציאות, ובכל זאת לא שמים לב לחידוש המעשי הטמון בהם. וע"י השיעורים אומרים המשתתפים שהלימוד הוא אחרת לגמרי, הלימוד מעשי, והנפק"מ מוחשיים ביותר.

#### פתיחת קבוצת שיעורים בעירובין, בעיר "מודיעין עילית"

לרגל ההתחלה של שלב ב' של ההלכות, ולאור הביקוש הגדול של האברכים מהעיר "מודיעין עילית", שגם הם רוצים להצטרף לשיעורים, ללימוד ולהחכים בהלכות האקטואליות בעירובין, לימוד שמעורר לקיים ולחיות את הדינים המעשיים, ובפרט שיש כמה מאות אברכים שעוסקים עתה בלימוד מסכת עירובין, ובעוד כמה חודשים יתחילו בלימוד המשנ"ב גם במסגרת דרשו. אנו נערכים בסיעתא דשמיא לפתוח בשבוע הבא, קבוצה חדשה של השיעורים בעיר "מודיעין עילית". ויה"ר שיתרבו הלומדנים, ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

בקבוצת "מודיעין עילית" יהיה שינוי מהמסגרות האחרות, שבמסגרת זו נתחיל בעז"ה מיד בדינים המעשיים ביותר, דיני קרפיות (סי' שנ"ח), דיני מחיצות שתי בלא ערב (סי' ש"ס) דיני פי תקרה (סי' שס"א), דיני עומד מרובה (סי' ש"ב) ועוד.

שם"ב, דיני צורת הפתח, עמודים, חומים ולחיים ועוד (סי' ש"ב ושס"ג), ועוד דינים רבים המסתעפים מסימנים אלו.

בשיעורים ישולבו שקופיות של תמונות מהמציאות בשטה, מדברים שהתגלו בעשרות ערים וישובים שנבדקו ע"י "מוקד העירוב". עם הרחבת הדינים הכרוכים בכל דבר.

השיעורים ימסרו בעז"ה בימי שני בערב, בביהמ"ד במרכז העיר

**לפרטים והרשמה, נא להתקשר לנציג 0504-110-121**

כמו"כ ניתן להצטרף לקבוצות המרוכזות

בערים - בני ברק, ירושלים, בית שמש בטל': 052-76-76-605

#### הפתרונות שמחפשים המשפחות שנקלעו למקום ללא עירוב

אחד הדינים שנלמדו בשבוע הקודם בקבוצות בירושלים ובית שמש, הוא הדין של טלטול פחות מוד' אמות. בשו"ע (סי' שמ"ט ס"א) מבואר שמותר לטלטל עד פחות מוד' אמות פעם אחת, אפילו ברשות הרבים ובכל מקום האסור בטלטול, ולא לטלטל פחות מוד' אמות אפילו במקום שהוא רק כרמלית, שזמא יבוא לטלטל ד' אמות בבת אחת. בשיעור הובאו מהשאלות שמגיעות למוקד הטלפוני

בימי שישי, מאנשים שנסעו לישובים ולא ידעו שאין בהם עירוב כשר, וכשגודע להם הדבר לפני שבת, הם מבקשים מהמוקד למצוא להם פתרון. אך כמובן לא לכל דבר יש פתרון, וכשהמקום אסור בטלטול, לא מטלטלים.

במצבים כאלו אנשים מנצלים את כל הידיעות שקלטו אי פעם, ומנסים למצוא דרך להתיר, אך כמובן הם לא זוכרים את כל ההגבלות של כל דין. כמו למשל יש שמצטטים "חי נושא את עצמו", כביכול מותר לטלטל אותו, ועוד כתוב "המוציא את החי במיטה פטור אף על המיטה", א"כ גם את העגלה אפשר להוציא.

אבל המשנ"ב (סי' ש"ח ס"ק קנ"ד) כותב על כך באזהרה חמורה שיש מההמון שנכשלים בזה ושגגה היא, דאיסור דרבנן יש בכל אופן, ואפילו בכרמלית אסור. וכתב שהטעות היתה כ"כ חמורה, שאפילו אם יאמרו להם, לא ישמעו, ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. זכינו בדורנו שיש הרבה שמתקשרים ומבררים ושואלים לדעת דבר ה', ולא ח"ו להיכשל, ומכאן תצא ההוראה שאסור לטלטל גם במקרה שהחי נושא את עצמו, הכלל הזה נאמר רק לגבי איסור דאורייתא שאין עליו חיוב חטאת, אבל הוא אסור מדרבנן, וכן המוציא את המיטה שיש בה אדם חי, פטור מן התורה, ואסור מדרבנן.

#### טלטול פחות פחות מוד' אמות, וכשמוסר לאדם אחר

כמו כן יש שואלים האם אפשר לטלטל פחות פחות מוד' אמות. אבל גם זה דין מפורש בשו"ע (סי' שמ"ט ס"ה) שאסור לטלטל פחות פחות מוד' אמות, ואפילו בין השמשות ואפילו בכרמלית, וכמו שביאר המשנ"ב שם (ס"ק י"ט) שזוהו איסור שבות חמור, כי קרוב הדבר שיוליך ארבע אמות בבת אחת.

לעומת זאת יש אנשים שיודעים יותר ושואלים האם אפשר לטלטל באופן שאחד מוסר לשני, וכל אחד מטלטל פחות מוד' אמות. והנה לשאלה זו יש בסיס הלכתי, כיון שהשו"ע (שם סעיף ג) כותב שמותר לטלטל פחות מוד' אמות ולמסור לחבירו, וחבירו לחבירו שאצלו, א"ע"פ שהחפץ הולך מרחק גדול ברשות הרבים. [בשו"ע סיים שיש מי שאוסר, ובמשנ"ב מסיק שבדבר הרשות יש להחמיר]. אלא שהפתרון הזה אינו בר עשיה כמעט, כיון שהמשנ"ב (בה"ל ד"ה וחבירו) פוסק שההיתר הוא רק כאשר כל אדם אינו מטלטל אלא פעם אחת, כלומר ראובן מוסר לשמעון, ושמעון ללוי, אבל אם שמעון חוזר ומוסר לראובן וחוזרים חלילה אסור, [וכתב שכן משמעות השו"ע ודלא כפמ"ג]. ולפ"ז אם צריכים לקחת את התינוק מהבית עד האולם או החדר שאוכלים בו, אפילו אם המרחק הוא רק מרחק של שני בנינים שהם החמישים מטרים, צריכים לפחות עשרים והמשנה בני אדם, שיעשו את הדרך הזו, ואם המקום נמצא ברחוב השני, יצטרכו לאסוף את כל אנשי הישוב כדי לטלטל אותו.

בנוסף לכך כותב המשנ"ב (ס"ק י"ג) דבר ברור ופשוט, שההיתר של מוסרו לחבירו אינו יכול להועיל להוצאה מהבית לרחוב [או לחצר שאינה מוקפת], כי בהוצאה אין היתר של פחות מוד' אמות. "ועל כן לא יפה עושים איזה קהילות בשבת, שנותנים ספר תורה לבית הכנסת דרך הרחוב, שהוא על כל פנים כרמלית, ע"י הושטה מאחד לחבירו פחות מוד' אמות, ועושים איסור כמה שמוציאין מן הבית לרחוב, שלזה לא מועיל הושטה". עכ"פ המשנ"ב. וא"כ בכל מקרה אסורים להוציא את הילד מהבית. אלא אם מדובר בילד זוחל או הולך מעט, שיכולים להסתדר עם ההוצאה, ע"י שהילד יוחל או ילך בכוחות עצמו, ואז נשאר את הדין הנ"ל שאי אפשר אלא במספר רב של אנשים.

#### החידוש המסעיר בשיעורי ד' אמות

החידוש המסעיר של השיעור היה בענין חישוב הדי' אמות, כולנו יודעים שיש שני שיעורים בחישוב האמה, השיעור הגדול לשיעור חזו"א, ולפ"ז ד' אמות הם כ-2.32 מטר. והשיעור הקטן של הגר"ח נאה, ולפ"ז ד' אמות הם כ-1.92 מטר. ובשנים האחרונות חידוש שיעור יותר קטן, ולפ"ז יוצא כ-1.80 מטר. אבל בשיעור התחדש שיש הרבה מקרים שהשיעור הוא יותר קטן.

בשו"ע (סי' שמ"ט ס"א) כתוב, כל אדם יש לו ארבע אמות ברה"ר שיכול לטלטל בהם, ומוודים לו באמה שלו. דהיינו כל אדם לפי מידת היד שלו, וכפי שכתב בשו"ע הגר"ח שמוודים מהאצבע האמצעית שנקראת אמה, עד המרפק. והנה כאשר נמדוד לכל אדם לפי היד שלו, יוצא שלאדם בגובה 1.60, ושיעור היד בערך 44 ס"מ, יהיה מותר לטלטל רק 1.76 מטר. ולענף בר מצוה שהיבב בכל המצוות מן התורה, באופן שגובהו 1.40, והיד שלו כ-37 ס"מ יהיה מותר לטלטל רק כמטר וחצי בלבד.

**היסתבר כי שנינו אף ללמוד עירובין במתחילת המסגרת**  
**רצית לסייר וללמוד עם עושים הנה בעירובין**  
**כעת יש לך את החידוש המעשי לממש את מה שרצית**

השיעורים והסמינרים כבר נערכו בירושלים ובבית שמש. מסיימים אלו!

**בימים אלו מתחילים בס"ד**  
**מסגרת לימוד שיעורים שבועיים**  
**עם דגש על הפרקטיקה והלכותיה ומקורותיה**  
**והוראת פוסקי זמנינו**  
**מכלל דפי סיסמיה ושקופיות המחישות את הדינים**

השיעורים ימוסרו ע"י  
הרה"ב ר' משה אגנלרד שליט"א  
מרבני מוקד העירובין

סדר הלימוד: בספר הסמך כל מה שמוסר לנו ונבין שיש לו יסוד סדר משפטי (מפתח וחיוב לבעיני כלב, ואסור יחזק) לפי סדר לימוד חומ"ק ויבוא שני מיד שנוע. לאחר סדר ב' נבשלים לשיעור הלכה ומעשי על הלכות שנתלמד.

לפי המידת היסודית הנכללת ללמוד בעתה את כל הלכות עירובין

**לפרטים והרשמה 0504-110-121**



כמו"כ להקפיד היטב שהוא מתחת החוט. ג. לחי שמחובר רק עם חבל, יש לחוש שמשיחו ימשוך בו וזיו אותו עשר או עשרים ס"מ ויפסל, מפני שלא יהיה מתחת החוט. ד. לחי שנטה לאחוריו, מה שיעורו, ובפרט במצב כזה שהחוט באלכסון, האם החוט צריך לעבור מעל החלק העליון של הלחי, או מעל הי"טפחים התחתונים, או על שניהם. ואכמ"ל. כשהגיעו אנשי מוקד העירוב, החליפו את הקרש הגדול, ללחי מברזל יפה וחדש, אבל הוסיפו דונו עם האחראי שכדאי לשנות את מקום החוט לעמוד תאורה יציב יותר, וגם הוויית האלכסונית ביחס ללחי תהיה הרבה פחות. וכך עשו.

### לחי שיעומד בזווית אלכסונית ביחס לחוט

והנה שאלה זו נשאלת פעמים רבות מהרבה מקומות בארץ, מאחראים וכן מאברכים שלומדים ומתבוננים בנעשה במקומות שונים, האם אפשר להעמיד את הלחי בזווית שונה מכיון החוט. כלומר כל לחי גליל עומד בזווית של 90 מעלות ביחס לחוט, האם אפשר להעמיד את הלחי בזווית של 45 מעלות, ואז החוט יוצא ממנו באלכסון.

התשובה היא שאפשר וזה כשר לכתחילה, אלא שאז מפסידים חלק מרוחב הלחי. כי אחת מהסיבות שאנו משתמשים בלחי [בעמוד שהחוט על גביו], כדי שרוחב הלחי שהוא 30 ס"מ לדוגמא, יישמש להרחבת העמוד כדי שאם החוט יתנדנד ברוח עד כ-15 ס"מ עדיין לא ייצא מבין הלחיים, אבל אם הלחי יהיה בזווית של 45 מעלות, יוצא שרוחב הלחי ביחס לנדנד הוא רק 22 ס"מ, (ע"פ היסוד שכל אמה בריבוע, אמה ושני חומשים באלכסון). ולכן אם החוט יתנדנד במצב כזה יהיה לו כך 11 ס"מ לכל צד, ובמקרים שהזווית היתה הרבה פחות מעלות ביחס לחוט, יוצא לפעמים שלחי של 30 ס"מ, הוא רק 8 ס"מ דהיינו 4 ס"מ לפני החוט, (פחות מרוחב העמוד). ואם לא מדייקים בהעמדת הלחי באמצעות מכשיר, או שהלחי לא מחובר היטב אלא בקשירה בחוט, והוא יכול לזוז מעט ממקומו, או שראש הלחי מתעקם לאחוריו, הרי כל שינוי קטן פוסל את הלחי, ובאופן שהחוט קשור מן הצד של העמוד וסומכים על הלחי, הרי כל העירוב נפסל. א"כ התבאר בזה שבצדק אפשר להעמיד את הלחי בזווית שונה, אלא שאז צריך בקיאות גדולה לחשוב על כל ההלכות והפרקטיקה הקשורים לכל הדינים הנוגעים לכך. ואם לא מקפידים על כל הפרטים, הלחי הזה יכול לפסול את כל העירוב מסיבות שונות.

### עשיית עירובים זמניים לקבוצות במתחמים שונים

במקביל לעבודות הנ"ל, נעשו כמה עירובים זמניים בשבועות האחרונים, לקבוצות של ישיבות ומשפחות, ששכרו מתחם עם הרבה חדרים, והם לא היו מוקפים בפני"ע כהלכה.



בחלק מהמקרים לא ידעו האם המקום מוקף או לא, ולמרות שהמשכיר אמר שהכל מוקף, האחראים על הקבוצה אמרו שהם למדו מהגליונות לא לסמוך על כך, וחששו שיבואו ביום שישי ויגלו בעיות שאינם יודעים לפתור אותם. לכן הם פנו מראש למוקד העירוב, על מנת שיברקו את המתחם, ויסדרו צורת הפתח אם צריך לכך.

באחד המקומות שהיו בשבוע האחרון, היה ישוב ברמת הגולן מוקף בגדר טובה, אבל בצד אחד בונים הרחבה ליישוב מחוץ לגדר, ופתחו את הגדר ברוחב יותר מ"אמונת. האחראי ליישוב עשה פתרון של צורת הפתח, ע"י שקשר חוט בחור של העמוד של הגדר, וממנו לעמוד חשמל, והוסיף לחיים רק בעמוד החשמל, ואילו בעמוד של הגדר לא העמיד לחי. והנה במצב כזה החוט אינו יושב מעל העמוד אלא באמצע העמוד. והמשנ"ב (סי' שס"ב



ס"ק ס"ד) פוסק שהוא אינו כשר [כמ"ש לגבי חוט שבתוך החקק], ובחזו"א שחולק על המשנ"ב משמע שהכשיר גם באופן זה. מומילא במקרים שהעירוב בנוי בצורה כזו, ואפילו רק חוט אחד מכל החיקף של הישוב, הרי לפי המשנ"ב זה פסול, והוראת הרבנים שאנ"פ שהחזו"א מכשיר, כיון שהמשנ"ב פוסל, אין לנו אפשרות לסמוך עליו לטלטל בו, למרות שלא נאמר להם שהעירוב שלהם פסול. ולכן בני הישיבה היו חייבים לתקן עירוב עמורים.

במקרה זה המתחם לא היה סגור בפני"ע, והתיקון המומלץ היה לעשות צורת הפתח חדשה בפריצה הזו. דיברנו עם האחראי, והקמנו להם עמודי עץ עם לחיים, והנחנו חוט קשור בקרקע, כדי שהם ירימו אותו יקשרו אותו לפני שבת, ויהיה להם עירוב כהלכה.

הישיבה סיפרה לאחר השבת שהשופות בעשיית העירוב, לימדה אותם פרק גדול בהשקעה ובהתאמות בקיום ההלכה, ובלימוד מושגים חדשים בנושא העירובים. והם הרוויחו גם לקיים וגם ללמוד.

אמנם בשונה הלכות (שם סעיף) כתב ע"פ החזו"א (סי' ל"ט ס"ק ט"ו) ששיעור הדי הוא רק אמה של חמשה טפחים, ולענין טלטול יש להוסיף עוד טפח כשיעור חמישית מהדי. ולפ"ז לעבר הבר מצוה יהיה מותר לטלטל עד 1.78 בערך. ובמקום שהיה סבור עד היום להחמיר שלא לטלטל יותר משיעור רח"ג, כאן מבואר בשו"ע מפורש שהשיעור שלו עוד יותר קטן מהשיעור הקטן, מעיקר הדין, ואם מטלטל יותר מכך [עם אלכסון] עובר באיסור מן התורה. ולעומת זאת תהיה נפק"מ לאדם בגובה 1.70, שלא יצטרך להתחשב בשיעורים המקובלים, אלא יחשב לפי ידו, ויתכן שיהיה לו יותר מדי אמות של שיעור חזו"א.

בשיעורים הוספנו לבאר באריכות שהחזו"א חולק על כל המהלך של המשנ"ב, ודייק כדבריו מהפמ"ג שהביא המשנ"ב (שעה"צ ס"ק ג), ולפי דבריו צריך להתחשב גם בשיעור אמות של קודש, ואין כאן המקום להאריך.

האברכים משתתפים בשיעורים התפלאו לשמוע על החידוש הגדול שרכשו בשיעור זה, ולמרות שלמדו את המשנ"ב לפני כן, לא הבחינו שהמשמעות ההלכתית היא כ"כ גדולה. וזה החלק המיוחד בהמחשת ההלכות במסגרת השיעורים, שנוכח ללמוד על מנת לקיים.

### הקמת עירובים חדשים, ושיפוץ עירובים שמנתיים

במקביל להתרחבות במסירת השיעורים למסגרות הקבועות, לקבוצות האברכים, ולכוללים העוסקים בלימוד המסכת, המוקד עוסק גם בעשיית עירובים בפועל, וזה כולל שני חלקים. חלק אחד בהקמה ושיפוץ בעירובים קבועים בשכונות חרדיות או מתחרדות, וחלק שני בעשיית עירובים זמניים במתחמים לקבוצות שנוסעות לשבתות.

בחודש הקודם עסקו בהקמת עירוב חדש לאחת השכונות המתחרדות בירושלים, שכיום גרים בה למעלה ממאה וחמישים משפחות חרדיות. הפעילות של המוקד במקרה זה התחילה כבר מעריכת התכנית, בזמן שאברכים במקום לא האמינו שיעונו לשלב של הקמת העירוב, ובס"ד התקדמו שלב אחרי שלב, ועברו לאישורים העירוניים ועריכת המגבית עד הביצוע בפועל. וכעת לאחר בסה"כ שמונה חודשים זכינו להקמתו.

העירוב נעשה בתהליכים מסוימים לשמור על השקט הציבורי הרגיש, ובס"ד בשבת האחרונה העירוב התחיל לפעול ללא תקלות. ויה"ר שהכל ימשך בצורה טובה, ותהיה אפשרות להוסיף ולהדר בו ולהרחיבו, ואכמ"ל.

### לחיים שונים ומגוונים שמאלתרים, כרוכים בהלכות רבות

בחודש זה המוקד הוזמן לשיפוץ באחד העירובים בשכונת נוה יעקב בירושלים, האחראי שהתמודד עם שתיים שנעשו לו ברחובות, וכן במקרים שרכב פגע בלחי של העירוב, נאלץ לאתר בימי שישי קרשים



בגדלים שונים, כדי להכשיר את העירוב באופן מידי לאותה שבת. בזמנים אלו אי אפשר תמיד להקפיד על קרש מתאים, אלא אם ערוכים לכך מראש. יש אחראים על עירובים שאוגרים בחצר הבית קרשים טובים, המתאימים היטב לדרישות ההלכה, ולנחוחות הפרקטיקה, אבל אם לא עושים כך מכל סיבה שהיא, האחראי נוקק ביום שיש לחפש קרש זרוק, לפעמים הוא מוצא קרש של ארון מצופה בצבעים שונים, ולפעמים הוא משתמש בגרוטאה אחרת כגון ברזל של תמרוך,

או דלת שורקו מדידה בשיפוצים, ועוד מגוון רחב שראינו בדרכנו בבדיקת העירובים. לכל פתרון יש הלכות שונות שצריך לדעת, ולדוגמא הברזל של התמרוך לפעמים קצר מידי, וכדי שיהיה בו שיעור י' טפחים, צריך להגביה אותו פחות מג' טפחים מהקרקע, ולפקח שהדבר לא משתנה, כי אם ירד מעט יחסר מגובה י', ואם יתרומם מעט, יהיה תלוי ג' טפחים ויפסל. לדלת של דירה, צריך שהלחי לא יבלוט ג' או ד' טפחים ממקום החוט ולפנים, כפי שמקובל ע"פ דברי החזו"א (סי' ע"ט ס"ק י"ח בהערה). וכן בשאר דברים, כל מקרה לגופו, צריך להיות בקי בדינים הרבים הנוגעים אליו.

באחד המקומות שהגענו היה לחי גדול בגובה קרוב לשני מטרים, לחי שהזכיר לאחראי את המצב הדחוק שבו הוא עמד באותו יום שישי למצוא קרש, ומצא לוח של בניה המושמש ליציאות בטון, שכבר היה חתוך ממנו מכמה צדדים. בלחי הזה היה הרבה



מה לחון בהלכות הנוגעות עליו. א. מה הדין לחי שבמרכז יקיש תחת החוט הוא שלם, אבל בצדדים יש חורים המוגדרים כפתחי שימאי, האם צריך שכל הלחי או לפחות הצד הפנימי שלו, יהיה עשוי ישר ללא חורים כצורת הפתחים. ג. במקרה זה החוט עבר באלכסון גדול ביחס ללחי, כי לא מצאו מקום לקשור את החוט אלא לעמוד עץ עקום שהיה בצד, ויוצא שהלחי הרחב בולט מהחוט רק מעט לתוך השטח כדלקמן.

